

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio II. Quid sit falsitas in rebus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

lud antecedens, quia cognoscibile non à cognitione, sed à potentia logica, quæ antecedit cognitionem constituitur.

64. Ad ultimum si sit à priori, & formaliter illa causalitas negatur, à posteriori vero & tanquam ab effectu concedo; id est ex eo quod cognitio sit apta ut terminetur ad obiectum, colligimus à posteriori dari obiectum cognoscibile; conceditur etiam maior, & negatur illa consequentia; ad probationem minoris negatur antecedens, quia terminari cognitionem ad obiectum est ipsa entitas intrinseca cognitionis, & est denominatio intrinseca in illa: terminare autem obiectum illam est extrinseca denominatio, & etiam negatur ipsum exemplum visus, & visibilis; negatur etiam illud ultimum, quia falsum: nam materia prima ex sua essentia constituitur vniuersalis, unita autem ab vnione; unde falsum est dicere ab eadem forma denominari possibiliter & actualiter.

QVÆSTIO II.

Quid sit falsitas in rebus.

Dico primo: Nulla datur falsitas intrinseca in rebus respectu intellectus divini, neque speculativi, nec practici. Hæc est communis sententia Doctorum, & probatur sic.

1. Quia falsitas est quædam non repugnantia ut cognoscatur res non vero ut in se est, seu est incognoscibilitas ut in se est: sed res nullam habet incognoscibilitatem respectu Dei ut in se est, quia datur summa cognoscibilitas respectu Dei, quia Deus necessario adæquatur cum suo obiecto: ergo nulla datur falsitas in ente respectu Dei. Quod sic demonstratur, quia si daretur falsitas transcendentalis in ente respectu Dei, in Deo daretur falsitas actualis, quia falsitas transcendentalis in ente secundum adversarios est capacitas passiva cui correspondet actus falsus: sed ex parte Dei impossibilis est actus falsus: ergo ex parte entis impossibilis est talis capacitas in ordine ad Deum; unde impossibilis est falsitas transcendentalis in ente.

2. Item, quia scientia speculativa quam Deus habet de omnibus rebus necessario est verissima, ac propriissima: ergo res cognite in ordine ad hanc scientiam non habent cognoscibilitatem falsam.

Secunda pars conclusionis sic eum P. Suarez probatur, quia vel res sunt factæ à Deo, vel non; res non factæ à Deo tantum sunt aut res summe bonæ, quæ est ipsemet Deus, qui supra omnem est mensuram, & supra omnem ideam, & extra omnem causalitatem intellectus practici, & ideo hæc res summe perfectæ nullam potest habere falsitatem; aut res summe malæ, quæ est culpa ut culpa, hæc enim sicut à Deo non fit, ita neque in Deo propriam ideam habet: sed est potius in Deo ideam bonitatis, & honestatis à qua culpa discordat; ex quo habet, quod vera culpa sit; quia sicut eius esse, ita & eius veritas in defectu consistit: solet autem interdum culpa, falsitas, & deceptio appellari, non tam in ratione mali aut culpæ, quam in ratione boni; omne enim peccatum habet aliquam rationem apparentem.

R. P. Ildaph. de Peñafiel, Theol. Schol. Tom. I.

rentis boni, sub qua falsum, & fucatum quid vocari solet, eam vero rationem non habet in ordine ad Deum, quia ut in scriptura asseritur, apud Deum omnia nuda, & aperta sunt; alia vero res, quæ à Deo sunt nunquam discordant ab arte vel idæa eius, quia est tam potens in exequendo, quantum est sapiens in cognoscendo, & licet aliqua monstruosa oriantur, cum illa non eveniant casu, & fortuito respectu Dei: sed ex vera scientia, & voluntate eius, necessarium est ut etiam hæc quatenus entia sunt non discordent à divina scientia practica, quia Deus sicut vult cum causis secundis non impeditis influere ad effectus integros, & perfectos, perficiendos, ita vult cum eisdem impeditis influere ad efficienda monstra: unde sicut quando optimus pictor non ex impotentia: sed voluntarie depingit monstrum, illud non dicitur discordare ab arte; neque esse aliquid falsum respectu talis pictoris, ita neque monstra naturæ, falsitatem habent respectu supremi artificis Dei, quia ea sciens, & videns fabricatur quatenus entia sunt; quod ideo adiungo, quia si hæc considerentur, quatenus in eis est privatio; seu carentia alicuius perfectionis ut sic, non per se sunt: sed per accidens, nec habent propriam ideam, ad quam conformantur, nec respectu illius vera, vel falsa possunt dici: sed habent talem defectum, quatenus deficiunt ab alia perfectiori idea, hic autem defectus, vel non est à Deo, ut in malis culpæ, vel si est ab ipso, ut in malis penæ non est præter scientiam divinam sed cum maxima scientia.

Dico secundo, res non dicuntur falsæ intrinsece, & quantum est ex se respectu intellectus creati speculativi, quia intrinsece non possunt dari in vno subiecto duæ rationes oppositæ respectu eiusdem: sed res quantum est ex se sunt cognoscibiles, ut in se sunt respectu omnium intellectuum: ergo non habent incognoscibilitatem, ut in se sunt, seu repugnantiam cognitionis, ut in se est, in qua consistit falsitas, quia non repugnantia, & repugnantia opponuntur immediate respectu eiusdem, quæ sunt falsitas, & veritas; unde in eodem ente intrinsece non possunt reperiri.

Vergetur, eadem entitas non potest esse possibilis, & impossibilis respectu eiusdem propter immediatam repugnantiam: sed cognoscibile ut in se est, & incognoscibile ut in se est, se habent sicut possibile, & impossibile: ergo cognoscibile, & incognoscibile, quæ sunt veritas, & falsitas, non possunt reperiri simul in eodem ente: sed certum est in omnibus rebus dari cognoscibilitatem ut in se est: ergo non datur in illis incognoscibilitas ut in se est, quæ incognoscibilitas falsitas est. Minor prima sic probatur, quia sicut possibilitas est non repugnantia ut producat, & impossibilitas est repugnantia ut producat, ita falsitas seu incognoscibilitas ut in se est, est repugnantia ut cognoscatur ut in se est, & veritas seu cognoscibilitas est non repugnantia ad hoc ut cognoscatur: ergo sicut se habet possibilitas & impossibilitas, ut non repugnantur in eodem subiecto propter oppositionem, sic se habent veritas, & falsitas ad idem.

Secundo, vel denominantur falsæ res aptitudinali difformitate, ut ipsi adversarii asserunt, vel actuali: sed neutrum potest dici: ergo. Minor quoad primam partem sic probatur, quia omnis res quantum est de se apta est cognosci sicut est,

& apta est generare proprium, & adæquatum sui conceptum, quod autem aliquis intellectus in eis cognoscendis interdum decipiatur, non provenit ab ipsis quatenus entia sunt, sed vel ex defectu virtutis intellectus, vel ex alijs impedimentis extrinsecis ipsi enti: ergo ratione aptitudinis, quæ est in rebus ut intelligantur non convenit eis falsitas.

7 Altera minoris pars sic probatur, quia si ex eo quod aliqua cognoscuntur falsæ, falsæ intrinsece dicuntur, Deus intrinsece falsus erit, qui etiam falsæ cognoscitur ab hæreticis, quod est maximum absurdum, tum contra lumen naturæ, tum contra lumen fidei catholicæ: ergo absurdum est dicere, quod res sit intrinsece falsæ, vel quia falsæ actu cognoscitur, vel quia potest falsæ cognosci.

8 Confirmatur, quia ex eo quod à visu cognoscatur, & perspicitur mons viridis, ut cæruleus, vel cælum, quod nullum colorem habet, ut cæruleum, vel quia potest sic cognosci falsæ intrinsece, & proprie non est falsum cælum, quia hoc non provenit ex aptitudine intrinseca, nam potius habet oppositam aptitudinem, sed ex defectu potentie visivæ quod defectus maxime extrinsecus est respectu cæli, sicut non dicitur Deus intrinsece malus, vel odibilis, quia potest odio haberi à creatura, quia id non provenit ex intrinseca aptitudine Dei, sed intrinseca inordinatione voluntatis creaturæ: ergo similiter ex eo quod Deus falsæ cognoscatur ab intellectu, propter defectum intellectus ignorantie, & erroris, & non ex aptitudine intrinseca Dei, non dicitur falsus Deus intrinsece, & proprie, unde nec cætera res falsæ dicuntur propter illam rationem.

Item si res est falsæ respectu intellectus creati: ergo respectu intellectus verum, & proprium conceptum formantis talis rei, & hoc non ut per se constat, vel respectu intellectus concipientis aliam rem, ut auricalem videtur dici falsum aurum, respectu intellectus concipientis verum aurum, & hoc etiam modo verum aurum potest dici falsum auricalem respectu concipientis verum auricalem, & sic redit idem inconveniens.

10 Dico ultimo nullæ res, nec naturales, nec artificiales, nec morales dicuntur proprie intrinsece falsæ respectu intellectus practici creati; de rebus naturalibus clarissimum est, quia res naturales non pendunt illo modo à creato intellectu tanquam à suo artifice, quia licet creatura intellectualis producat aliam, v. g. homo hominem, nullo modo dirigit illam operationem intellectus, quis enim hominum potest cognoscere, quomodo ex eodem semine caro, nervi, & ossa producantur, hac enim de causa, exclamat hebreæ Syren. [mirabilis est facta scientia tua ex me:] ergo absolute, & simpliciter non dicuntur falsæ respectu intellectus creati; ex quo sequitur etiam naturalia monstra non habere propriam falsitatem: sed potius imperfectionem, vel defectum, quia respectu causarum secundarum non dicuntur falsæ, quia illæ ut diximus, non operantur per intellectum; falsitas autem sumenda est in ordine ad aliquem, ut intellectivum formaliter operantem, & cum illa imperfectio effectus non proveniat ex aliquo defectu intellectus, non potest proprie falsitas appellari, sed imperfectio, & ita hæc solent vocari monstra naturæ, seu peccata illius, quæ vox imperfectionem potius quam falsitatem indicat.

Secunda pars de Artificialibus sic patet, artificialia enim non est dubium quin interdum discrepent ab arte: sed hoc dupliciter contingit, uno modo quando discrepent ab arte quæ est in artifice, seu ab idea quam revera habet conceptam alio modo, quando discrepent ab arte, quam deberet habere, quamque alius peritus artifex haberet, quando hoc posteriori modo contingit, non videtur proprie habere locum denominatio falsitatis, quia tunc res arte facta non discordat ab idea, à qua procedit ad alias vero perfectiores ideas, quæ sunt in alijs artificibus non comparatur talis res, ut ad principium practicum, sed ut ad cognitionem speculativam, & sic respectu illarum non habent propriam falsitatem, quando vera res arte facta prodit difformis ideæ, quæ est in artifice, ut actu operante, seu à qua proxime procedit, tum maxime videtur esse falsitas in tali re artificiali: sed adhuc illa non potest proprie dici falsitas, tum quia ille defectus in effectu non procedit ex imperfectione, aut falsitate intellectus, sed ex imbecillitate potentie exequutis, vel alio simili occurrente impedimento; tum etiam, quia illud artificium ut sic, & quatenus cum illa difformitate sit non procedit ab ideæ, sed casu fit: ergo non comparatur ad illam, ut ad causam, & mensuram ut per conformitatem, vel difformitatem ad illam falsum denominetur.

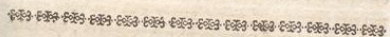
Confirmatur, nam cognitio illa, vel idea non est falsa per difformitatem ad illud opus, quia re vera non habebat illud pro obiecto: ergo neque è contrario opus ipsum potest denominari falsum in ordine ad talem cognitionem, cum neque sit obiectum, neque effectus illius quantum ad imperfectionem, secundum quam ab idea discordat, dicitur potius malum illud opus, ut Dialectici dicunt illationem, quæ non fit iuxta regulas artis, quam quidem malam non autem falsam vocant; atque idem discursus fieri potest de operibus moralibus, etenim opera quæ à regulis prudentiæ discordant, quæ dici solent falsa practice, secundum illud *Psalm.* 4. [ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?] tamen hoc solum est, quatenus sequuntur ex aliquo dictamine falso practice, unde ab illo solum opus falsum, proprie tamen non est in ipso opere falsitas, nam si comparatur ad illud dictamen, à quo actu procedit, illi est conforme, quia illud dictamen imprudens est, & erroneum; si autem comparatur ad illud dictamen, per quod deberet vitari talis defectus in actu, vel ipsam rectitudinem habere, quatenus actus humanus est respectu illius, non tam falsus, quam pravus potest dici, tum quia illud debitum operandi iuxta dictamen prudentiæ, non tamen ad veritatem rerum, quam ad honestatem morum pertinet; tum maxime, quia opus illud quatenus realiter fit, non est obiectum illius dictaminis, neque ab illo procedit, ut patet ex Augustino *lib. 1. Soliloq. cap. 8.* dicente, [si verum esse id quod est, dixerit falsum non esse, uspiam concluderetur] quæ verba exponens Divus Thomas, *1. part. q. 17. art. 1. ad 1. inquit:* [res comparata ad intellectum, secundum id quod est dicitur verum, secundum id quod non est falsum dicitur, unde verus tragicus est falsus Hector, ut dicit idem Augustinus, secundo Soliloquiorum, *cap. 2.*] Igitur entia quatenus entia sunt, non sunt falsæ: sed si falsitas aliquo modo eis attribuitur, solum est per analogiam, & attributionem, & quatenus non entia sunt. Tribus

13 Tribus modis dicitur res falsa, primo propter similitudinem ad rem veram, ratione cuius occasionem falsitatis nobis præbet, & ut melius loquamur, ratione cuius occasionem accipimus propter nostrum defectum, ut scilicet illud existimemus esse, quod non est, ut occasionem, quam sumebat Salomon ad iudicandum Peponem esse Deum, ut Ægyptij, ratione cuius honores debitos Deo, sacrilege, & imprudenter Peponi tribuebant, & de hoc modo dixit Arist. 5. metaph. cap. 29. [falsa dici quæ apta sunt, ut videantur esse, aut quæ non sunt, aut qualia non sunt, ut veluti pictum, & in formia.] Secundo dicitur falsum, quia est obiectum falsæ enunciationis, & in hoc sensu dixit Paulus idolum esse mendacium. Vltimo modo dicitur quando res non est adæquata, vel conformis atti.

DISPUTATIO EADEM VI.

De tertio attributo entis, scilicet de Bonitate.

QVÆSTIO I.

Quid addat, & à quo ultimo constituatur bonum, ratione cuius sit attributum.

SECTIO I.

Sententia Adversaria ponitur.

PRIMA sententia est Patris Vasquez, asserentis bonitatem formaliter esse perfectionem, seu integritatem rei in suo esse, atque adeo bonum transcendens formaliter esse idem, quod integrum, & perfectum, quærens ipse quid sit, an absolutum, vel relativum, asserit integritatem illam formaliter loquendo esse relationem integritatis ex pluribus, & non convenientiæ unius rei cum altera, neque esse ad ipsam essentiam, tanquam alicuius illi convenientis, sed versari, quæ ad integritatem requiruntur, respiciendo quodam modo essentiam quam relationem ait in simplicibus esse rationis, in compositis vero esse realem hoc totum data opera, & late explicat 1. part. tom. 1. quæst. 5. disput. 23. cap. 5. 6. 7. & pro se citat Herveum, de quo quid ad nos, hæc sententia probatur.

Primo à Vasquez sic ex Divo Thoma 1. part. qu. 5. art. 1. in solutione ad primum, ubi hæc habet, [sed bonum dicitur rationem perfecti,] & paucis interiectis, [vnde, quod est vltimo perfectum, dicitur bonum simpliciter.]

2 Secundo probatur ratione ex verbis Patris Vasquez, quoniam si alicui rei desit quidquam ex his, quæ ad eius integritatem convenire debent, ex illius defectu dicitur, & est mala, non quia alteri inconvenientis sit, sic enim non absolute, sed secundum quid, seu quibusdam mala dicitur, quia nulla res est, quæ omnibus alijs dis-

R.P. Ildaph. de Peñañel, Theol. Schol. Tom. 1.

conveniens sit: ergo bonitas rei absoluta in integritate illius posita est, hoc modo dicimus malum equum, cui deficit oculus, vel cauda, his argumentis tota sententia concluditur.

Secunda sententia est Patris Suarez in metaphysica, disp. 10. sect. 1. & 3. ubi num. 5. sic ait, denominatio igitur boni, quæ omni enti necessario convenit, illa est, quæ à perfectione intrinseca, & essentiali desumitur, atque ita bonum sumptum convertitur cum ente. Conclusione autem 3. n. 6. sic ait, Dico tertio, omne ens etiam est bonum respectu alicuius, id est alicui convenientis, quo circa etiam bonum sub ratione convenientis sumptum, cum ente convertitur, & est attributum seu passio eius; explicans autem magis hoc negotium, sect. 1. sic ait. Dicendum ergo supra ens solum posse addere rationem convenientiæ, quæ non est proprie relatio, sed solum connotat in alio talem naturam habentem naturalem inclinationem, capacitatem, vel coniunctionem cum tali perfectione; vnde bonitas dicitur ipsam perfectionem rei connotando prædictam convenientiam, seu denominationem consurgentem ex coexistentia plurium: hæc sententia sic explicata probatur primo verbis Patris Suarez.

Quia quæcunque entitas est convenientis alteri vel tanquam effectus causæ; vel è contra, tanquam accidens substantiæ; & è contra, vel tanquam relatio termino, vel tanquam coexistens coexistenti, &c. & ex alio capite includit perfectionem, quia sine perfectione nihil est bonum; ergo in his bonitas consistit.

Secundo, quia talis connotatio in ente sufficit, ut sit nonnulla distinctio rationis, fundata inter ens, & bonum, ut sic possit bonum attribui enti tanquam proprietas, & non esse synonymum cum illo, quia formaliter aliud est esse, seu habere entitatem, aliud vero ratione entitatis habere semper aliquam convenientiam, quam ratio entis non declarat, illam vero dicit.

Tandem hoc potest declarari inductione in omnibus bonis, nam bonum honestum, ex omnium sententia dicit per se convenientiam cum natura rationali, ut rationalis est bonum delectabile, nihil aliud est, quam bonum habens convenientiam cum natura sensibili, bonum autem vile solum dicit bonum aptum, & accommodatum, seu convenientis ad finem intentum; recte igitur convenientia constituit bonum ut sic.

SECTIO II.

Nostra sententia ponitur.

PRIMA conclusio: bonum non addit integritatem seu perfectionem supra ens, eo modo quo ponitur ab Adversariis: hæc sententia sic probatur.

Primo, quia integritas seu perfectio, est positiva ratio, negatio enim non potest esse perfectio, quod adeo verum est, ut in ipso Deo, ubi totum quantumcunque est, perfectio est, si aliqua negatio dicitur, ut vera negatio, ut est indivisio constitutiva unitatis per vos, non est perfectio, &c. sed ut latissime probatum manet, quæst. 2. Quid addat unum supra ens, positiva ratio non potest esse attributum entis, præcipue cum hic dicat Pater Vasquez, bonum converti cum ente: ergo perfectio seu integritas, quæ positivæ rationes

Ecc 2 sunt